ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 83

ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ
ՕՐԱԳԻՐ

9 [illegible] 1845

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

[illegible]

[illegible]

[illegible] 9 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

[illegible]

1. [illegible]

[illegible]

2. [illegible]

բանակներուն կատարելութեանը համարուն մեծ յոյս ունիմք ։

—Համեմատ երէկ օրագրոյս նախընթաց թուոյն Կոստանդնուպոլսոյ յօդուածին մէջ՝ Օսմանեան տէրութեան բարեկամ Կայսր՝ Շահնշահ Նասր Էդդին պատերազմին Սեւաստոպոլի նշանը սպաներուն բարեհաճիլը հրատարակելով՝ նշանակեցինք նաեւ թէ՝ նոյն պատուոյ նշանը՝ մայրաքաղաքիս Հայ-ազգի արգասաւ պատրիարքներուն սպաներուն համար ալ հրաւէ ։ Հիմա միւսին շարժեալով՝ տեղեկացանք որ՝ Բարձրագոյն Հրամանաւ նոյն պատուոյ նշանը Հայոց եւ Հռոմէական Հայոց սրբազան պատրիարքներուն տրուեցաւ ՚ի գաւառ Հրէից Բարքեան ու Ալաման ալ յին ալ շնորհուեր է ։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Յունիս 4 ։

Բարձրագոյն Բաբին Խզմանուհին հարսանեաց փառաւոր հանդէսը հինգշաբթի օր փնջ եղաւ, նախընթաց օրը՝ սովորական արարողութեամբ օժիտ հանդէսն ալ (Ճէհիզ ալայը) կատարեցաւ, հազարի չափ ժամակէնիններով եւ ոսկեպ զարդերով սպասեալ կառաւ կերպասեայ ամպհովանիներով նաւակներ, որոնց մէջը փառաւորապէս քանիթակուած մառանաց կարծուած՝ զոյն գոյն բանուած ծաղկեփունջներ ծածկուած, եւ ուրիշներն ալ կենաց զարդարանաց համար պէտք եղած արծաթեղէն եւ ոսկեզօծեայ կահ կարասիներով լեցուն էին, որոնց մէջ ալ բնակը բանուած թանկագին կերպասներ եւ ադամանդներով զինաւորեալ կարասիներ էին ։ Միայն Խզմանուհիին կառքներուն երեւելին առկի նաւակներ կրտսէին ։ Այնքան

պէս բարեխնամ՝ Կայսեր երկու մեծ նաւակներ՝ որոնց մէջ երկու մեծ արծաթեայ մառաններ կը պարունակուէին, անոնց ալ խաւքերը բաց բլլալով մէջը եղած ամեն տեսակ գոհարեղէնները՝ Խզմանուհին տեսնողներուն՝ եւ հալաւորիտ զարդերը կ՚երեւնային ։

Այս օրն մէկ ժամ յառաջ այս նաւակները Պէյլէրպէյի կայսերական պալատէն մեկնեցան, եւ Պոսֆորին անցնելով Տէֆթէրտար Պաշայի պալատը գնացին, այս միջոցին Օսմանեան նաւատորմիղը շնեղ առագաստավարելով՝ եւ բազմաթիւ թնդանօթներուն որոտման ձայները՝ արքայական երամշտակներուն քաղցրալուր նուագածութիւնները՝ ժողովուրդին ցնծութեան աղաղակներուն միաբանութեամբ փառաւոր տեսիլ մը կ՚ընծայէին, զորս թէ օգն պայծառութիւն ալ հաճոյականութեան հետ ու-րախակից ըլլալ կ՚ուղէր ։

Երկրորդ գեղեցկութեանց փոխմամբ գեղեցիկները սկսան Հագար փաշայի բնակարանէն գալու, այս տեղ Բարձր ։ Դրան զարդարանքները բնաւ նկարել չեմ կրնար ։ Անոնց համար պատրաստուած փառաց սաղմոսարգներին, որ այնտեղ էին կայսերութեան բարձր աստիճանաւորները եւ բոլոր մեծամեծ նախարարները ։ Երբոր բոլոր գեղեցիկները իրենց համար պատրաստուած սեղանը նստան, քաղցրաւենիներով խառնեալ եւ սուրճով միջոցին դանակ ։ Ապա մէկ կողմը տիկիններուն համար փառաւոր պահելուն եւ միւս կողմ ծառա քաղաքներուն համար սեղան մը պատրաստուած էր ։ Այսպէս փառքին զարդարանքները անհնար է նկարագրելը, բայց մեծութեամբ համար բաւական է կարծեմ բսելով թէ 100 կաշառական համար սեղան մը պատրաստուած

տուած էր մէջը՝ կ՚ըսեն նաեւ թէ այս փառքը համար երկու միլիոն դահեկան ծախս գնացեր է ։

Այս օրը մինչեւ միւսը ժամ անցած՝ Օսմանեան Երբոր փառաւոր կառքով մը հասաւ այս պալատ եւ մտաւ այն փառքին մէջ՝ ուր տեղ զանազան տէրութեանց դեսպանները կը կենային ։ Բարեխնամ Կայսրը՝ բարեկամ տէրութեանց դեսպանները իրենց տնանակներովը այս հանդէսին ներկայ բլլալուն համար՝ իր սրտին համակութիւն ծանուցանելէն ետեւ ներկայ եղող պարոններուն եւ տիկիններուն գաւառ մարգարտիներով քանի մը բաներ բաժնեց, ասիկայ ՚ի գլուխ բերելէ հետեւեցաւ Բարձրագոյն Սուլթ. դեսպանին ալ Հարցունելով՝ Աւստրիոյ Ամեն գաղափարի կառավարութեան այն տեղ չափուած պատռուեր՝ որ իր անձնական ուրախութեանը համար չէր կրցեր գալու ։

Օսմանեան Երեսփոխանը Ֆիլիպէն եւ թէ ստացած նուառ հրաւիրեալները եւ ծաղր բսած ժամանակին Անգղիոյ կոմսուհւոյ գեղումաւոր ըմբռնեց ուրիշ բոլոր գեղումներուն՝ Օսմանեան Կայսեր կենացը համար գինի խմեց, որուն ալ ընդունեցին բարձրագոյն մեծ ։ Փոխադարձաբար այս կենացբերն ներկայ եղող բոլոր դեսպաններուն տէրերուն կենացը խմելով ։ Ճաշէն ետքը հրավարութիւնները միաբան տեսան եւ մինչեւ կէս գիշեր մէկ ժամ յառաջ անձեցին, այն ժամանակը ամեն մարդ իրենց բնակարանը գնաց ։

Հինգշաբթի որ կէս օրին բազմաթիւ քնդանօթներուն որոտման ձայները Բարձր ։ Բարձր Սուլթանին Պէյլէր պէյի կայսերական պալատէն իր նոր բնակարանը Տէֆթէրտար Պաշային մեկնուցանելէն, մէկ շատ նաւակներ նախընթաց օրուան հանդիսին նման՝ որոնց մէջը արքայական հարէմի սուլթանները եւ տիկինները

արժեքը ։ Կղզոստանեանն՝ Զմիւռնիա է որ հրեայները Աննայի վրայօք ընդհանուր տեղեկութիւն մը ունէին, բայց մէջերնին շատ մարթաւէր եւ հաստագլուխ եւ ազգա մոլեղի կային, որ ժամանակ պարագաներուն վրայօք առաւ բաներ մտքերնին դրած էին ։ Երեւակելին որ՝ մէկ անտարբեր փառաւորութեամբ մը աշխարհը պիտի գայ, մէկ թագաւորի մը պէս հանդէս պիտի ըլլայ ։ Թագաւորութիւնը այս աշխարհքիս թագաւորութիւններէն պիտի ըլլայ, Խոսրոէ կայսեր թշնամիներուն դէմ՝ իր զօրութիւնը յայտնի կերպով պիտի բանեցունէ, զինքով եւ աշխարհաւ կերպով պիտի գայ՝ հզօր եւ յաղթող թագաւորի մը պէս ։ Հրէայները ամեն կերպ ժամանակաւոր բարիքով ու յաջողութիւնով պիտի լիցունէ ։ Իսկ բան որ իրենց փառասիրութեանը եւ անձնասիրութեանը եւ վրէժխնդրութեանը աղէկ կ՚երեւնային ՚նէ՝ դիւրութեամբ մը այն բաներուն ամեն ալ Աննայի յատուկութիւններուն մէջ կը խոթէին ։ Բայց Աննայի խոնարհ վիճակին վրայ մէկ չէութ ծանօթութիւն մը միայն ունէին ։ Եւ անոր վրայ գուշակածները առակով զուցլած խօսքի պէս բանելով կը մեկնէին ։ Աւանդ բաները՝ մարգարէի (բէրախէ) եւ եւ տեսածի պէս կը ստեանէին ։ Այս մարգարէի վիճակը եղաւ Քրիստոսի յարութիւն առնելէն եւ երկինքին համբառնալէն ետքը ։ Քրիստոսի փրկչին աշակերտներու ըլլ եւ առաքեալները անգամ մինչեւ ետքը հասկցան ։

Քրիստոս աշխարհք եկաւ նէ՝ իրեն չարչարանացը եւ խոնարհ վիճակին համար՝ մարգարէներուն ամեն գրածները բառ գրոյն յայտնի կերպով կատարեց ։ Աղքատ եւ անծանօթ եւ անարգ մարդու մը պէս եկաւ, չարքաշ ։ Եւ նեղութեան վիճակի մէջ ։ Ամենէն փառք

մը չունէր ։ Եւսէքն սպասաւորներ եւ ժամանակաւոր իշխանութիւն, անոնց մէկն ալ չունէր ։ Իրեն համար ինչ մեծ եւ փառաւոր բաներ գուշակեր էին մարգարէները նէ, այս բսած խոնարհ երեւոյթէն՝ որպէս թէ տակը ծածկեր էր ։

Այս խոնարհ վիճակին երեւոյթը՝ մարմնաւոր հրէայներուն մէկ գայթակղութեան պատճառ մըն էր ։ Բայց առանց ըլլալն ալ՝ Աննայի կախման հանգամանքներուն մէկն էր ։ Որովհետեւ եւ մարգարէները առանձ խմացուցեր էին որ՝ Աննայն պիտի չի ճանչցուի, պիտի նախատուի եւ սպանուի ։ Բանզի միանգամայն "մեծ անձին պատուական, եւ մեծ գայթակղութեան եւ գլորման" պիտի ըլլայ ։ Բոլոր Իսրայէլ տուր պիտի գործուի ։ Եւ շինողները անգամ առեւտրույ գուլխ պիտի նետեն ։ Բանի չերար ըսելով ։ Ասոնք ամենն ալ Աստուածային խորհրդոց մէջը կային ։ Քանզի հրէաներուն չարը իրենց խառնարան-թեանը համար անխիղճ պիտի տեսնէին ու պիտի չի ճանչնային ։ Պիտի լսէին ու չի հասկընային ։ Եւ ասիկայ անոնց Աստուծոյ աչքէն խնդրուն պատճառ պիտի ըլլար ։ Անոնց տեղը նոր ժողովուրդ պիտի անցնէր ։ Որ առաջ անհաւատ եւ հեթանոս էր ։ Եւ նոր ուխտին մէջը պիտի մտնէր ։ Առանձինց իրարու հետ գիտուր կռուարանին, չէ թէ միայն Քրիստոսի՝ այլ եւ հրէից ալ վրայ եկեղած իրարու հակառակ բաները, որով ասոնք Քրիստոսի կը հաւատային, եւ ասոնք կը հաւատացին՝ թէպէտ ամենն ալ գալու Աննայի ընդհանուր հանգամանքները յայտնի եւ յստակ կերպով գիտէին ։ Եւ Յիսուսի վրայ ասոնք ամենն ալ կը տեսնէին ։

3 ։ Առաքեալներուն քարոզել սկսելէն ետքը հրէ-

այները զիրենք բոլորովին իրենց սկսել եւ խոստանալ կարծիքին առին ։ Որոնցմէն առկի խոստացաւ ։ Քրիստոնէական եկեղեցւոյ դէմ նախանձ մը եւ հակառակութիւն մը մտաւ սրտերնին ։ Քանզի կը տեսնէին որ բոլոր աշխարհքին մէջէն կռապաշտութիւն ալ կը վերնայ կոր՝ հեթեթութիւնն ալ ։ Եւ անոնց տեղը քրիստոնէութիւնը հաստատութիւն կը զօրանայ կոր ։ Իրենք զիրենք ալ յաղթուած եւ բոլոր աշխարհքի վրայ բարբարոսական տեսնելով կ՚ամչնային ու յուսահատութեան մէջ կ՚իյնային ։ Իրենց Աստուծոյ աչքէն ինկած ըլլալնին ամեն տեղ իրենց վրայ կ՚երեւէր ։ Մէկ-դին ալ քրիստոնեայները զիրենք մերժարանելով նոյն կը յղէին՝ առաւանձաչունիւ գիրքին անանկ վը-կայութիւններ բերելով, որ ամենեւին հակառակութիւն չէին վերցուներ ։ Եւ անոնց կը ստիպէին ընդունիլ, որ մարգարէութիւնները Քրիստոսի վրայ կատարուեցան ։ Ուստի իրենց խայտառակութիւնը ծածկելու համար՝ մերժելնին զրին որ աչքէն յստակ եւ յայտնի մարգարէութեանցը խօսքերն ալ ծրարներուն մեկնութեամբ քաշքշելով՝ ուրիշ մարդոց յարմարցունեն ։ Բառերու վրայ սպառազ վէճ բանալ՝ Յիսուսի Քրիստոսի համար սուտ պատմութիւններ հնարտարակին, անոր վարդապետութիւնը պախարակեն ։ Աննայի վրայօք նոր եւ անծանօթ կարծիքներ շինեն ու հանեն ։ Իրենց նախնիքներուն միայն ու միաբանութիւնը հերքեն, եւ անոնց տեղը անանկ նոր նոր կարծիքներ հաստատեն, որ հինները բնաւ չեն-տէին ։

Բայց ասոր մերանը մեկնէ՝ ՚ի մէկ մինչեւ այս ատեն ձանա չի հասան ։ Աստուածաշունչէն ետքը հրէից գիրքերուն ամենէն հինն են քաղդէական մեկնու-

մեծամեծ նախարարներուն տիկիններն լեցուն էր, որ պայծառութեամբ և շքեղ զարդարուած ... մը կը ձևանէին, որուն մէջն էր Րաշիտ ․ ... իշխանուհին՝ Պայծառափայլ Վալիտէ ... թեանն ընկերութեամբ ։

Նոյն օրը կէս օրէն ետքը բոլոր մեծամեծ նախարարները՝ բարձրագոյն Մէհէմմէտ Ալի փաշային շնորհաւորութեան այցելութեան գնացին և իրիկունը իրենց բնակարանը վերադառնալով ... եղաւ հանդէսս ։

Երրորդ օր կէս օրուան աղօթատեղութենէն ետքը Մեծ․ Թագաւորը Չէֆթէրտար Պուրնու գնաց կը Րաշիտ․ քրոջը այցելութիւն ընելու, նոյն օրը ... բոլոր սուլթանուհիները և տիկինները և մեծամեծ նախարարներուն տիկինները Ա... իշխանուհին տեսնելու գնացին ։

Նոյն իրիկունը բարձր․ Րաշիտ Սուլթանին բնակարանը օգոստափառ Կայսեր ներկայութեամբը Պ․ Ֆոր... քանի մը ... խաղարկութիւններ ... բարեգութ ... համար իր սրտին հաճութիւնը քանի մը ... ։

—Հիւանդանոցէն ելած լուրերը աւելի մեղմ են ․ ... կը յուսացուի թէ՝ մօտերս ... ժողովք մը եղաւ և ... գործքին վրայօք գրագիտաց ։

—Որոշուած ... հօն ... որ ... է այս տեղ Բաւայ Բարձրագոյն ... մեծ գուրար ։

—Բաւսիս արտաքին գործոց պաշտօնատար ... որդի Սենտոփայր կոմսը մօտ ... հասաւ, այսօրերս, և կ՚ըսեն թէ, նոյն տէրութեան ... քաղաքաւարութեան պաշտօնը կատարէ ։

—Կը հաստատեն թէ Լէոն Պ... քանի մը օրէն ... մեկնելու, և մեկ երկու ամիս այն տեղ ...

...գուննելու համար, Հաւէլցանէն նաև թէ գնաց ․ ... ամուսինը՝ իր հետ միայն ... ուղեկից ըլլալու է ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՍԻԱ

Սանքթ Պետրպուրկի մէջը մէկ։ Ռուսիոյ սարի ամենայն Ռուսաց Օգոստափառ Թագաւոր Կայսեր՝ Անգղիա բրած այցելութեան փոխարէն՝ Մեծափառ Վիկտորիա Թագուհւոյն ամուսին Բարձրագոյն Ալպերտ իշխանը յիշեալ մայրաքաղաքս գալու է յառաջիկայ Պուլին Օգոստափառ կայսերական մեծութեան այցելութիւն ընելու։ Բարձրագոյն Ալպերտ իշխանին այս այցելութեան պատճառին ընկերակից պիտի ըլլայ նաև Մեծափառ Վիկտորիա թագուհին հօր եղող որդի Պէլճիքի Լէոփոլ իշխանը։ Կ՚ըսեն նաև թէ Բարձրագոյն Պէլճիքի իշխանը այս առթիւ Օլիոյի մեծ դքսուհւոյն հետ ամուսնութեան պաշտպան ալ կատարելու է եղեր ։

—Ըստ Յիթ։ Սարաւայէն ելած գիրերը կը ծանուցանեն թէ՝ Մեծափառ Ալիալլայրա Թագաւոր Կայսրը՝ նոյն օրը կէս օրէն ետև այս մայրաքաղաքը հասեր է, և մինչև այս ամսոյս 13ը բարեհաճելու է եղեր մնալու այս տեղ, և անկից շարունակելու է ճանապարհորդութիւնը Իւրոյին կայսերական մեծութեան ուրիշ նահանգներն ալ պտըտելու ։

—Ռուսիոյ կառավարութեան մէջ եղած մեառ... գործոց գործարաններուն թիւը՝ 1,201 է եղեր։ 1814 ամին ասոնց գործած ապրանաց արժողութիւնը 40,216,076 արծաթ ... հասաւ, որ անկէ մէկ տարի առաջ՝ այսինքն 1843ին՝ յառաջ եկածէն 1,884,158 ... աւելի է եղեր ։ Այս բոլոր գործարաններուն մէջ բանւորներուն թիւը հինգ 97,306 հոգի են, որոնց 43,084ը քաղաքներու մէջ՝ և մնացածները գիւղերուն մէջ կը բանին ։

ԳԱՂՂԻԱ

Փարիզ 19 Մայիս ․ Ալժիրէն ելած գիրքին լուրերուն պատճառաւ, ... այս աշխարհները Մարոքի մէջէն վրայօք գործեր կը պատմեն, որովհետև Աբտ էլ Քատէր Բաշաճան կայսրը իր լիակատար իշխանութիւն ունեցող գործակալներուն՝ Գաղղիոյ տէրութեան պաշտօնատար հէթման զօրապետին հետ բանը գաշնադրութիւնը չուզեր ընդունիլ, և այս պատճառաւ Աբտ Համիտա և Աէլ Բ...անի իր երկրին պաշտօնատարները բանով գնել ասաւ։ Մարոքի կայսեր այս դաշնադրութեան մերժելուն բուն պատճառը այն է որ՝ իր գործակալներուն ոչ թէ ամբողջութիւն այլ առանձին որոշմանը համար միայն Գաղղիոյ հետ դաշնադրութիւն ընելու հրաման տուած ըլլալուն իր հրամանին դուրս ելած է ։

—Պարսկաց Բրասերին գործոց պաշտօնատար Պ․ Ալեգոն, իր հիւանդութենէն կատարելապէս առողջացաւ, և այս միրջին արդէն Մեծ․ Ալժա... նախագահութեամբ եղած գործակալաց ժողովին ներկայ եղաւ ։

—Հարաւէն կայսեր՝ Փէրոմ եղբայրը որդին Նափոլէոն իշխանը Փարիզ եկաւ այս օրերս, որուն երեք ամիս այս տեղ մնալուն կառավարութիւնը թոյլտուութիւն բրաւ ։

Թուլոնէն կըգրեն ․ թէ 4—5 դաղղիական պատերազմի նաւեր ալ կըղրկուին որ գնան Բաղտաճանի Ծովակալին հրամանատարութեամբը եղած նաւատորմիղին հետ միանան։ Այս նաւատորմիղին մէջերկրական ծովուն մէջ ընելու նաւարկութեանը վրայօք զանազան կարծիք կան այլէն, վասն զի ոմանք կ՚ըսեն թէ՝ Թունուզի կողմերը պիտի գնան՝ ինչպէս որ ամփոփութիւն է ամեն տարի այն կողմերը դաղղիական քանի մը պատերազմի նաւեր կըղրկուին ․ ոմանք ալ կ՚ըսեն

... ... որ Աէնօփային գալու ըլլալն ալ հաստատ ... եղած ըլլալն, Աննեպիկտոս ԺԳ․ Հռոմայ քահանայապետին ներկայութեանը (1724—1730) մէկ վէճ մը բացաւ իրենց կարդացողներուն հետ ․ և ... մեկ անտարբեր բան մըն է․ և այս ... օրէնքին շատ մեծ փոփոխ մը ըրած չըլլալ ․ ... մեկ ... կարած կ՚ըլլայ կ՚ըսէ ․ ... ․ կըցանկայեր որ ... Աէնէւին տարբին հաստոյ ... երեւցեր է սանոց հարկի ․ մինչև սաստ և երկոք հանդը է, որ երկրաստանները՝ Մեսիային գալուստը ընէ ․ ուրիշ հրեաները մեսիայ մը գալու ըլլալուն վրայ կըխօսեցին ․ քանզի կ՚ըսեն որ անկից մեկ ... մըն է ․ որ անտարբ և խորհրդական ալ կըրնայ ըլլալ ․ բայց թէ որ ասանկ է նէ՝ ասատուածային և աւանդութեան մէջ սորա բան ինչ կըմնայ ․ և թէ որ Մեսիայի գալստեան աւանդութիւնը հրեաներուն հաւատքէն հանես նէ՝ կրօնքին ինչ կ՚ըլլայ ։

Ընտանի տարրի Հինէլը ․ որուն ժամանակը հրեաները Պաղեստինէն առաջ կըցնեն, կ՚ըսէր որ Մեսիայն եկած է ․ որ է Եզեկիա Թագաւորը ․ անկէց ետքը ուրիշ Մեսիայի սպասելը պարապ բան է ․ ուրիշներ կ՚ըսեն որ Մեսիայն շատոնց եկած է ․ բայց աշխարհքիս վրայ տեղ մը պահուած է ․ և հրեաներուն մեղքին չատութեանը համար ինքը զինք չի յայտներ ․ Հինէլցւոց հրեաներուն շատ կարդացուածները այս մըտքիս վրայ են կ՚ըսէ Պլիքսդորֆ գերմանացի մատենագիր ։ Ուրիշ Լէսպիսի կ՚ըսէ՝ հինաւուրց հրեաները անանկ կարծեր կ՚ընէին որ՝ Երուսաղէմի աւերակ քիլին մօտակային հաւաքեցներուն

Գերմանիոյ Բաբոնն Բարեր (ԳԻՐ) ... ։

մեծամեծ ... երկրին ... ։

Նոյն իրիկունը ... ։

...ներ որ ... ... ․ ... որ՝ շատ մարգարէութիւնները՝ որ հինայ Մեսիային վրայ մէկնել չէն ուզեր ․ այն ատենը անոր վրայ ... ․ հին... անեցած յաւտանութիւններուն և խարդախութիւններուն համեմատ, որ երեք ... հետեւ այն փիճակին մէջ կըգտնուին, ... եղաւ։ Այս բանկրաւ վրայօք ... սարքները նորերեն քիչ փասակոր են ․ և հինական ... ընդունած բանկերուն չատը ... տարբերները կ՚ընդունէին։ Տիրիֆոն հրեայն՝ ... ... վկային հետ վիճած ատենը կըխոստովանէր որ մարգարէները Մեսիային համար յայտնի ... թէ՝ նեղութիւն պիտի կրէ ․ հինական հրեաները ասիկայ չէն բսեր և չէն ընդունիր ։

Հինական հրեաները սովորաբար իրենց հաւատքը ասոն և երեք յօդուածի մէջ կըպարունակէին ․ ... ... ԺԱ․ դարուն վերջերը տարբի Մովսէս Մէմոնէ բսուածը՝ ասոնք այս համրանքին մէջ ... ․ և դաւանութեան գիրք մըն ալ շինեց ․ ... ալ հաւատացած ու ընդունեցին ․ և հիմայ ասկէ կ՚ըսեն որ՝ ամեն հրեայ պէտք է որ՝ այս ԺԳ․ ... մէջ պարունակեալ հաւատոյ խոստովանութիւնը ... ․ այս յօդուածներուն ... և երկոտասաներորդը Մեսիային կըվերաբերի ․ և այս է ․ «Մեսիային պիտի գալ ․ և որքան ուշանայ ալ մինչև գայ նէ հարկ է որ ես անոր սպասեմ» ։ Մեսիայի գալստեանը վրայ երկրայելը՝ բոլոր օրէնքը ... և խարդախել աւել դրած կ՚ըլլան կ՚ըսեն, բայց ... ... աստուածաշունչին մէջ փնտռելու պէտք ... ։

Խոսմ Լսակէ Ալգօ ասանկացի հրեայն՝ օրէնքին ...

... որ կարծանեցին նէ՝ Մեսիայն ալ այն օրը ծնած պիտի ըլլայ ․ ոմանք կ՚ըսեն որ՝ Ադամայ դրախտին մէջ կըբնակի ․ որ ինքը մարդ մըն ալ չզիտեր և չի կրնար հոն մտնել ։ Թալմուտի հեղինակները կ՚ըսեն որ՝ Հռոմ քաղաքին դրանը՝ բորոտներուն և հիւանդներուն մէջ պահուած է Մեսիայն ․ Եղիային գալուն կ՚սպասէ ։

Բարբէ Լէպրաւանէլ՝ Մեսիային գալստեան ժամանակը երկու կերպ կը հասկցնէ ․ մէկն է հարկաւոր ժամանակ, և մէկալը կարելի ժամանակ ․ թէև որ Իսրայէլացիք իրենց մեղքէն ըզքաշած ըլլային նէ՝ Պարկեստ կրնար գալ ․ բայց հարկի ատենը սահմանուած ըլլալուն ․ քանզի Հրէայք ... աշխարհին աւելի չէն պահեր ․ Մեսիայն գալու համար մեայն ատոր կը նայի ։ Հրեաները կ՚ըսեն որ՝ Եղիա աշխարհքիս տեւողութիւնը վեց հազար տարիի կըդրած էր ․ երկու հազար տարին կ՚ըսուէր պարապ ․ որ է մովսիսական օրէնքը տրուելէն առաջ ։ Երկու հազար ... ․ այսինքն՝ օրէնքը տրուելէն ետքը ։ Երկու հազարն ալ՝ Մեսիային թագաւորութեանը։ Ասանկ որ՝ Եղիայի վկայութեանը նայելով ալ՝ Մեսիայն անկէց շատ առաջ եկած և թագաւորութիւնը սկսած պիտի ըլլայ ։ Անոր Մեսիային դալուստը աշխարհքի սկզբնաւորէն 6,000 տարի ետքը կը դնեն ․ և Պաղեստին Թալմուտին ասալէն տարբեր՝ աշխարհքի սկզբնաւորէն 3,760 տարին կը սպասեն ․ Աբրաւ Հիրաւսի ծնանելէն Մեսիային աշխարհքը գալու թուականն ալ սահմանած կ՚ըլլայ ․ որ է Քրիստոսի 3,840 թուին է ։

Մնաց շարունակելի ․

թէ գէթ 'ի սրանցմէ ծածկեալքն կամիցին ապաստանել են, բայց ասպետներուն բնած կարծիքին նոցա է, տեղական գետ 'ի Սեմենդիր ալիւր գնան, փոփոխուցող Սերպի Նորակ Նորահն կայսեր հետ որոշել ծագած վէճերուն պատճառաւ։ Ինչ և իցէ առ այժմ այս նամակագրութիւնն որ գնայր համառօտ կը գիտցուի։

ԸՆԳԼԻԱ

Ընդհանուր Տէրութեան համարակալ ատեանը՝ ամսոյս 9ին Գ. Գլատստոն առաջ մէկ մը խնդրեց որ՝ առաջնոյն ալրալթ որ (11 ապրիլ), առաջին մէկ օրինագիր մը դիտել ներկայացուց, որուն առաջարկուած էր 2,000 հոգի, անձնուէր բռնութեան, և անոնց ալ Իռլանտայի Տասդիի քաղաքի բնակիչներուն պաշտօնատար մարդիկ։ Այս օրինագիրս Սըր Ջօրջ Գրէյ նախարարին գէմ՝ դիտել ըրաւ, որ Տէրութեան առաջին զանձագետն է, անպատճառութեան թէ շատ ծանր յանցանքներ ալ է, և բռնած ձամբան շատ դէշ ճամբայ է. և կուզեն որ երկինք հրամանն արուի՝ որպէս անպատասխանութեամբ ընել և ընթացող ազդարարութը զատապարտել քաղել։ Ըստ նախկին այս բանիս վրայ խօսողներն շատ պատասխան չեն տար։

Սըր Ջօրջ Գրէյը այս օրերս՝ համաձայն խոստացուցած ձեռնտու խնդրած առաջարկութեան ծախքերուն և ատոր երեխայրն համար Տէրութեան զանձէն եկամուտ կարելի առել Իռլանտայի Տասդիի բռնութեանները առաջ համար շատ պարտքեր ու, և ընդհանուր անպատասխանութեաններուն բան պահանջը այս էր։

— Ընդգիտացիներուն Նոր Զէլանտա բռնած մեծ եղ դին գաղթական ուժին, այս գաղթականին մարդիկը ասկէ էն առատարի վրայոք Չինաց եղրայրութեանը հետ մասնաւոր դաշնագրութիւն ընել։ Գ. Գլէնէլկին Գրէյ՝ հետ նաւ մը ընծան բարող և ասոր առած բանիր առաւ Չինաց երկիրը մտաւ, որ շատ ալէկ ծախուեցաւ Հիւսիսային Չինաստան, որ հայկականներու քաղաքն ալ այս մասին մէջ կենայ։

ԳԱՂՂԻԱ

Իռլանտայի կարող որ Ֆրանսերենում պատմութեան օգտ, բայց հոգը քաղաքականին փոփոխութեան՝ փորձութեամբ օրինաչափութեան պատճառ եղաւ։ Այսու գունդ (Բօրտօ Գիրոնտը) բնականներով, որ Ֆրանսիացիները նոյն ատենէ չի ատենը համար գիտելով զորքերն են, ասոնց իւր Իռլանտայի վրայ գացին, բայց քաղաքին գաւառ գոր և ալէկ պաշտպանուած գաւառ, և քաղաքին ներսէն յարձակ ալ կը առատ գործերէ առնեց վրայ կրակ բնելով՝ ասոնց չի համարձակեցան ալեր առաջ երթալու, եւ քաշուեցան, և կրակը գործեցաւ։ Ըստ գունդը կռուեց որ՝ քաղաքացիք զաչատասքութեան ձեռնյ կը խորհէր, ասոր առաջ քայլերն մէջէ քաղաքին ասպարէզը մտան։ Հոն մէկ ատեն մը օրաւ Իռլանտացոց կողմէն. այսպէս գունդը անհրաւեցաւ, և 800 կամ 1,000 հոգի չափ զինուոր զարնուեցան նոյն տեղ, բայց մը թնդանօթ և ուրիշ պատերազմական պարագաները ձեռքին Իռլանտացոց ձեռքը։ Ըսկէն ետքը քանի մը անգամ ալ Իռլանտացիք զարնուեցան առջի գունդին զինուորներուն հետ, և անոր անգամին յաղթեցին, բայց եւ ինչպէս ալ քանի մը երկրներ մարդիկ մեռան այսպէս ալ, ընդի բանակին ալ 1,000 հոգիի չափ կէ եւ Իռլանտացիները ետ դարձան և իրենց քաղաքը մտան յաղթանակով։ Այսպէս գունդին զինուորներէն մնացած ձիերուն վրայ հեծնելով, և անոնց նոր և փայլուն զէնքերը առնելով, գէթի

բնակածներուն առձեռն կերպով, անոնց ալէկ խնամք առնելու Իռլանտացիներուն, որ պատերազմին մէջ քաջութեամբ ցուցուցին նէ՝ պատերազմին եւ բոլոր կատարեալ մարզասիրութիւն ցուցուցին, զարնուածներուն բժշկութեանը համար վիրաբոյժ յանձնել ընելով քաղաքին, և անոնց երկրացիներին ատառականն հոգալով։ Այս մարդասիրական գործը առաջի մեծ պարծանք է Իռլանտացոց՝ բան թէ երկինք բռնած յաղթութիւնները։ Բայց Իռլանտայի զօրքը երկինք բարկութենէն մէկ երկար զայել, մինչ ժամանակ կը վնասելին որ հետ ծեծելու։ Իրենցմէ մանաւ բերանով եղաւ։ Ֆրանսիա՝ պատերազմ մինչ ուզեց հոգիները, որոց նորին համարակ զինուոր, և մէկ կը զարգացող, որ է 13 ճամբար զօրաբանակ, անոնք մէկ անգամի կառքին մեռաններն են, Լեռնէն բնած առաւօտուն, որ ալէս զինեցր այն ատենի կրակին բռնակալ ափերուն մարդ կոտորածով։ Ինչպէս որ, Սըրբ և Յոյն նահանգներին մէկ մէկ մարդ մինչև մեռաւ, որ Իռլանտայի օգնական էին, զօրեղով զօրաւորութեամբ ալ ըրին են, և իշխանս վերջապէս ծանրեցին է, բայց անոնց ալ ազէկ անօրութիւն չըրին։

Յոյն նահանգէն եկած ապստամբ զօրաց դէմ կելը Իռլանտայի կառավարութեան ատեանին մէկ խնդրանաց գիր մը գրեց պատերազմին համար, և կերպով։ Իռլանտայի կառավարութիւնը իրենց բանակին զօրուցիչ իշխանաներուն բանած գիրքերուն վրայ մարդասիրութիւն և գութ բանեցնել, անոնց հետ որոնց խաղաղութիւնը չի փորձել, ուղղի քրիստոնէութեան փայլուն ընել, ինչու մէկը մաշած չի զատապարտել, գինութեամբ ինքնի առնել գերիներուն, և որքան հնար է նէ գէշ ատենի մէջ Իռլանտայի դէմ՝ զէնք առնողներուն կառավարութեան ներել, որ մէկ մըն ալ այս գինգալ արիւնհեղութիւնն չնորոգուի։ Այս խնդիրը մեկի բռնակալին գթասրտութիւն մը չէր, կարելի է որ Իռլանտայի կառավարութիւնը առնը գիւրաւ համէր, բայց այսպէս գունդը՝ որուն մնացորդը պատերազմին ետքը Գիրոնտ քաղաքը գացին, հոն սկսան նորէն զօրք ժողվել իրենց պակասը լեցնելու համար, և նորէն Իռլանտայի վրայ երթալու պատրաստութիւն տեսնել։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ ՄԱՏԵՆԻՑ

ՃԱՆԱՊԱՐՀ ԿԵՐՊԱՐԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԱՐԴ

Որպէս երջանկացնելու պատճառ

ամէն մարդու յարմարցուցած

ԹԱՐԳՄԱՆԵԱԼ ԴԻՒԹՆԱԳՈՂԱՆԵՐԵՆ

ՅՕՀԱՆՆԷՍ ԳԱՐՕՅԵԱՆ Տ. Գ. ՉԱՄՈՒՐՃԵԱՆԷՆ

Տպեալ 'ի Կոստանդնուպօլիս

'ի Տպարանի Գ. Յովհաննու Միւհէնտիսեան

12 ձուլ, 376 երեսանոց, գեղեցիկ ու աղւոր կազմուած համարուց, Իզմիրնացիներ 8 դահեկան. կազմով մ'կաղմած գնեւերուան ալես կարմիրին 10 դահեկան. կաշեկազմ 12 դահեկան։

Հաստատութեան համբերելու կերպով գրուած պատուական մէկ բարոյական փիլիսոփայութիւն մը ըլլալուն համար՝ շատ աղէկ կըլլայ որ ամէն մարդ այս գիրքս գնէ գրպանը առնելով մէ մտադրութեամբ կարդայ. ասկէց ըլլալու օգուտը մանաւոր մէկ առանձին մը մարդոց յատուկ չէ, ընդհանուր ամէն մարդու հարկաւոր է։

ԽՐԱՀՐԴԱՏՈՒԹԻՒՆՔ

ԲԺՇԿԱԿԱՆՔ

Ի ՊԷՏՍ

ՄԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

ԵՒ ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐԱԾՆԻՑ

ԵՒ ՍԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ

ՏՂԱՅՈՑ ՄԱՆԿԱՆՑ ԱՆԵՐՈՒ

ՀԱՅՈՑ

ԱԶԳԻՍ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՅՕՀԱՆՆԵՍ ԴՕՂՈՒՍԵԱՆ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԶՄՅՌՆԱՑԻ.

Տպեալ 'ի Կոստանդնուպօլիս 'ի Տպարանի Գ. Յովհաննու Միւհէնտիսեան

ամենայն գին 30 դահեկան։

Այս գրքիս բնագիրն գրողութեամբը շատ անգ մարդ ըլլալ, Ֆրանկաստանի մէջ բժշկական անունը անուանուած է. որ ժողովրդեան համար թարգմանութեամբ գրուած է, և գիրքին ամէն մասը՝ մանկան ու մայրուն գրոց վրայ համառօտ տեղեկութիւն և ինչ ուշ ուշ կանոններ, և վերջը մեկ համառօտ ընծայումն տեղեկութիւն մը գրած է, որով այն մարդիկը ասոր որ Գարդ գիտցին դիւրաւ կրնայ այս գիրք ընծայելով, այս գիրքս շատ առնելու հարկաւոր համար հայերէն թարգմանութեան երկիրներուն։

Այս գիրքը բռնելով ազգայինները՝ Եւրոպական ամէն բժշկութեան գրքերէն գիտցած իմաստին առածով կը անուանեն, որ զաւակները աղէկ իմանալ և որ այս գիրքս կարդայ նէ՝ թէ բան հասկնայ և թէ շատ տեղեկ ըլլալ պէտք է, ու պիտի գիտնայ, սակայն այս գիրքս անոնց մէկ պատուական և պիտանի գիրք մը ծանօթ լեզուին 'ի լոյս տպագրել առ ազգ Եւրոպականին բարձր գիտութիւնը և բռնած բարերարութեամբն ալ Հայոց ազգին։

ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

Իզմիր 9 Յունիս։

Լոնտրա	109	109 ½
Մարսիլիա	170	171 ½
Վիեննա	441	443
Ավիննա	400	
Ճենովա	170	
Հոլանտա	360	
Փոքիկ		

Պօլիս 4 Յունիս։

Լոնտրա		
3 ամիս ժամանակաւ	110	
Մարսիլիա	170	
Վիեննա	444	
Ավիննա	445	
Լիվօռնօ	141	143
Ճենովա	171	

ԻԶՄԻՐՆԱՅ

ՀԱՅԵՐԷՆ ՇԱՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆԻՆ